

2η ΕΝΟΤΗΤΑ: α 26-108 / <22-95>

1. Μαρμάρινη κεφαλή του Δία από κολοσσιαίο άγαλμα του θεού – 4ος αι. π.Χ. (Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολ. Μουσείο)

Α΄ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ: Πρώτο συμβούλιο των θεών στον Όλυμπο, όπου λαμβάνονται σημαντικές αποφάσεις

- 26 Εκείνον όμως τον καιρό ο Ποσειδώνας είχε ταξιδέψει στους μακρινούς Αιθίοπες¹ [...].
- 29 Πήγε να πάρει μέρος στη θυσία, μιαν εκατόμβη² με ταύρους και κριάρια,
- 30 και τώρα ευφραίνονταν στις τάβλες καθισμένοι.
Τότε συνάχτηκαν οι υπόλοιποι θεοί³ του ολύμπιου Δία το παλάτι, όπου εκείνος πρώτος πήρε τον λόγο, πατέρας ανθρώπων και θεών. Στον νου του φέρνοντας, θυμήθηκε τον φημισμένο Αίγισθο⁴, που τον θανάτωσε ο Ξακουστός Ορέστης, γιος του Αγαμέμνονα·
- 35 αυτόν θυμήθηκε μιλώντας ο θεός στους αθανάτους:
«Αλίμονο, είναι αλήθεια ν' απορείς που θέλουν οι θνητοί να ρίχνουν στους θεούς τα βάρη τους· έρχεται λένε το κακό από μας – και όμως οι ίδιοι, κι από φταίξιμο δικό τους, πάσχουν και βασανίζονται, και πάνω απ' το γραφτό τους.⁵
- 40 Έτσι και τώρα ο Αίγισθος, την ορισμένη μοίρα παραβαίνοντας, πήγε να σμίξει με τη νόμιμη γυναίκα ενός Ατρείδη⁶, κι αυτόν τον σκότωσε στου γυρισμού την ώρα, γνωρίζοντας τι τιμωρία σκληρή τον περιμένει· αφού εμείς του στείλαμε τον άγρυπνον αργοφονιά Ερμή⁷ με μήνυμα,
- 45 μήτε εκείνον να σκοτώσει μήτε και τη γυναίκα του να μπλέξει σε παράνομο κρεβάτι· αλλιώς θα πέσει στο κεφάλι του η εκδίκηση του γιου για τον πατέρα, όταν ο Ορέστης, παλικάρι πια, θελήσει να γυρίσει στην πατρίδα.
Αυτά, με τόση φρόνηση ο Ερμής μιλώντας, του μηνούσε,
- 50 κι όμως τον νου του Αιγίσθου δεν κατόρθωσε ν' αλλάξει. Τώρα, ακέριο και μεμιάς, το άνομο κρίμα του ξεπλήρωσε.»

Δ Οι θεοί συνεδριάζουν και τον λόγο παίρνουν ο Δίας και η Αθηνά

*ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ' ἔμμεναι·
οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ /
σφῆσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον
ἄλγε' ἔχουσιν <33-4>/37-9*

2. Από το χρυσελεφάντινο άγαλμα της Αθηνάς του Φειδία. Ρωμαϊκό αντίγραφο. (Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολ. Μουσείο)

- 1 (στ. 27) **Αιθίοπες** (<αἴθω = καίω, ψήνω): λαός της Αφρικής· το όνομά τους σημαίνει ηλιοκαμένοι, μαυριδεροί (αἴθω > αἶθουσα = ζεστός χώρος).
- 2 (στ. 29) **εκατόμβη**: Εκατόμβη, κυριολεκτικά, σημαίνει θυσία εκατό βοδιών και, γενικά, πλούσια, πανηγυρική, θυσία.
- 3 (στ. 31) **οι υπόλοιποι θεοί** του Ολύμπου, εκτός του Ποσειδώνα, ήταν: ο Δίας και η Ήρα, η Αθηνά, ο Απόλλωνας, ο Άρης, η Άρτεμη, η Αφροδίτη, η Δήμητρα, ο Ερμής, η Εστία και ο Ήφαιστος (12 τον αριθμό).
- 4 (στ. 33) Ο **Αίγισθος** ήταν πρώτος εξάδελφος του Αγαμέμνονα. Κατά την απουσία του Αγαμέμνονα στην Τροία, ο Αίγισθος έγινε εραστής της γυναίκας του, της Κλυταιμνήστρας (βλ. τη συνέχεια στους στίχους 40-51).
- 5 (στ. 36-39) **Αλίμονο [...] γραφτό τους**: Στη δήλωσή του αυτή ο Δίας δέχεται ότι η **Μοίρα** ορίζει μερίδιο συμφορών για τον καθέναν, τονίζει όμως ότι όσοι αδικούν επαυξάνουν τις συμφορές τους ξεπερνώντας έτσι τη μοίρα τους. Σε κάποιες μάλιστα περιπτώσεις οι θεοί προειδοποιούν τους θνητούς (όπως, για παράδειγμα, τον Αίγισθο) να σταματήσουν τις ανομίες τους, γιατί τους περιμένει συμφορά· αν δεν πειθαρχήσουν, αναλαμβάνουν την ευθύνη των πράξεών τους και τιμωρούνται. Η δήλωση αυτή βρίσκει πολλές εφαρμογές στην *Οδύσσεια*· αποτελεί έτσι τη βασική ηθική αρχή της, το καταστατικό της, ας πούμε.
- 6 (στ. 41) **Ατρείδης**: ο γιος του Ατρέα (εδώ νοείται ο Αγαμέμνονας, γιατί Ατρείδης είναι και ο Μενέλαος).
- 7 (στ. 44) Ο **Ερμής** είναι ο αγγελιοφόρος των θεών στην *Οδύσσεια*· επονομάζεται **αργοφονιάς**, επειδή σκότωσε τον Άργο, ένα πολυόμματο τέρας. Στον στίχο 97 λέγεται και **ψυχοπομπός**, ως οδηγός των ψυχών στον Άδη.

Αμέσως ανταπάντησε, τα μάτια λάμποντας, η Αθηνά:
 «Πατέρα μας των αθανάτων, Κρονίδη,⁸ των δυνατών ο παντοδύναμος,
 καλά κι όπως του ταίριαζε, εκείνος αφανίστηκε και πάει —
 55 την ίδια μοίρα να 'χει κι όποιος ανάλογα κριματιστεί.
 Εμένα όμως για τον Οδυσσέα φλέγεται η καρδιά μου·
 γενναίος αλλά δύσμοιρος, να βασανίζεται με τόσα πάθη,
 απ' τους δικούς του χωρισμένος, σ' ένα περιβρεχτο νησί,
 στον ομφαλό, όπως λένε, της θαλάσσης.
 60 Νησί κατάφυτο με δέντρα, και μια θεά το κατοικεί στα δώματά της·
 η θυγατέρα του Άτλαντα⁹, που η γνώμη του γυρίζει μόνο στο κακό —
 ξέρει καλά αυτός των θαλασσών τα βάθη, και πάνω του σηκώνει
 ψηλές κολόνες, να κρατούν τον ουρανό χώρια απ' τη γη.
 Η θυγατέρα του λοιπόν τον Οδυσσέα κατακρατεί, δύστυχο κι οδυρόμενο·
 65 λόγια γλυκά προφέροντας και μαλακά σαν χάρδια,
 τον θέλγει ακατάπαυστα, για να ξεχάσει την Ιθάκη. Εκείνος όμως,
 βυθισμένος στον καημό του, να δει καπνό της πατρικής του γης ψηλά
 να ανηφορίζει, απελπισμένος εύχεται τον θάνατο. Εσένα ωστόσο,
 Δία Ολύμπιε, ως πότε αλύγιστη θα μείνει η βουλή σου; Ο Οδυσσέας
 70 δεν ήταν που θυσίες σου πρόσφερε στην ευρύχωρη Τροία,
 πλάι στ' αργίτικα¹⁰ καράβια;
 Πώς και γιατί τόσος θυμός γι' αυτόν, ω Δία;»
 Της αντιμίλησε¹¹ ευθύς ο Δίας, που τα σύννεφα συνάζει:¹²
 «Κόρη μου εσύ, τι λόγος βγήκε από το στόμα σου ανεμπόδιτος!
 75 Πώς θα μπορούσα εγώ να λησμονήσω τον θεικό Οδυσσέα,
 που ξεχωρίζει η γνώση του απ' τους υπόλοιπους θνητούς,
 και στις θυσίες όλους τους άλλους τούς ξεπέρασε, όσες προσφέρονται
 στους αθανάτους που κατέχουν τον πλατύ ουρανό;
 Όχι εγώ, ο Ποσειδών, της γης κυρίαρχος,¹³ αυτός οργίστηκε εναντίον του
 80 και στον θυμό του επιμένει για τον Κύκλωπα, γιατί του τύφλωσε
 εκείνος το μοναδικό του μάτι.

3. Μαρμάρινο άγαλμα του Άτλαντα. Ρωμαϊκό αντίγραφο του 2ου αι. π.Χ. (Νεάπολη, Αρχαιολ. Μουσείο)

αὐτὰρ Ὀδυσσεύς, / ἴεμενος καὶ
 καπνὸν ἀποθρῶσκοντα νοῆσαι /
 ἧς γαίης, θανέειν ἰμείρεται
 <57-9>/66-8

► Δεύτερος λόγος του Δία

τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη
 νεφεληγερέτα Ζεὺς <63>/73

- 8** (στ. 53) **Κρονίδης** επονομάζεται ο Δίας ως γιος του Κρόνου· γιοι του Κρόνου ήταν ακόμη ο Ποσειδώνας και ο Πλούτωνας. Οι τρεις αδελφοί, μετά την εκθρόνιση του πατέρα τους, μοίρασαν τον κόσμο· και στον Δία έλαχε ο ουρανός, στον Ποσειδώνα η γη και στον Πλούτωνα ο Άδης (για τον Ποσειδώνα βλ. και το σχόλ. 13).
- 9** (στ. 61) ο **Άτλαντας** ήταν ένας από του Τιτάνες. Κατά την Τιτανομαχία πολέμησε εναντίον του Δία, και εκείνος, μετά τη νίκη του, του επέβαλε ως τιμωρία το οδυνηρό έργο που φαίνεται στους στίχους 62-63 (βλ. και την εικόνα 3). Η Αθηνά, παρουσιάζοντας τον Άτλαντα ως πατέρα της Καλυψώς, θυμίζει στον Δία τον παλιό του αντίπαλο, για να εξασφαλίσει, προφανώς, την εύνοιά του για τον Οδυσσέα, που ήταν αποκλεισμένος στο νησί της κόρης του. Στον Άτλαντα, «που ξέρει των θαλασσών τα βάθη», οφείλει το όνομά του ο Ατλαντικός Ωκεανός.
- 10** (στ. 71) **αργίτικα καράβια**: τα ελληνικά καράβια δηλαδή, γιατί ως Άργος νοείται εδώ ολόκληρη η Ελλάδα· σε άλλες όμως περιπτώσεις ως Άργος νοείται η Πελοπόννησος ή η Αργολίδα ή η ομώνυμη πόλη.
- 11** (στ. 73) **αντιμίλησε**: απάντησε, αποκρίθηκε (με αυτή την έννοια χρησιμοποιείται αυτό το ρήμα στη μετάφραση Μαρωνίτη).
- 12** (στ. 73) ο **Δίας, που τα σύννεφα συνάζει**: Ο προσδιορισμός αυτός συνοδεύει συχνά το όνομα του Δία ως θεού του ουρανού και των καιρικών φαινομένων, που αρχίζουν με την πύκνωση των νεφών. Σύμβολο της δύναμής του ήταν ο κεραυνός.
- 13** (στ. 79) Οι προσδιορισμοί **της γης κυρίαρχος** και **κοσμοσείστης** (στον στ. 86) μαρτυρούν ότι στην αρχή ο Ποσειδώνας ήταν θεός της γης, γενικά (βλ. το σχόλιο 8)· αυτός όριζε τη γη και προκαλούσε τους σεισμούς. Αργότερα η δικαιοδοσία του περιορίστηκε στη θάλασσα. Σύμβολό του ήταν η τρίαινα.

Για τον ισόθεο μιλώ Πολύφημο¹⁴, που η δύναμή του επιβάλλεται μεγάλη
σ' όλους τους Κύκλωπες: [...].

86 Γι' αυτόν λοιπόν ο κοσμοσεΐστης Ποσειδών, τον Οδυσσέα,
αν δεν τον εξαφάνισε, περιπλανώμενο τον θέλει
από την πατρική του γη μακριά.

90 Τώρα ωστόσο όλοι εμείς είναι καιρός τον νόστο του να στοχαστούμε,
το πώς θα επιστρέψει. Τότε κι ο Ποσειδών θα σταματήσει την οργή του·
δεν γίνεται να αντιταχθεί στους άλλους αθανάτους,
παρά τη θέληση όλων των θεών, μόνος εκείνος να αντιμάχεται.¹⁵»

Τα μάτια λάμποντας, ανταποκρίθηκε η θεά Αθηνά:

95 «Πατέρα μας Κρονίδη, των δυνατών ο παντοδύναμος,
αν, όπως λες, συγκλίνει¹⁶ πράγματι των μακαρίων η γνώμη, να επιστρέψει
στο δικό του σπίτι ο Οδυσσεύς, με τόση γνώση που κατέχει,
ας στείλουμε αμέσως τον Ερμή, ψυχοπομπό κι αργοφονιά,
στης Ωγυγίας το νησί με δίχως καθυστέρηση να βρει την καλλιπλόκαμη
νεράιδα¹⁷ και να της πει την απαράβατη εντολή μας,
100 τον νόστο του καρτερικού Οδυσσέα, πως πρέπει να επιστρέψει.

Όσο για μένα, κατεβαίνω τώρα στην Ιθάκη, τον γιο του
να ερεθίσω, τόλμη θαβάλω στην καρδιά του, να συγκαλέσει σε συνέλευση
τους Αχαιούς, που τρέφουν πλούσια κόμη¹⁸

105 να απαγορεύσει τους μνηστήρες όλους, όσοι κοπαδιαστά του σφάζουν
πρόβατα και βόδια, με κέρατα στριφτά, πόδια λοξά στο βάδισμα.
Κι ακόμη στη Σπάρτη θα τον στείλω και στις μεγάλες αμμουδιές
της Πύλου, να μάθει, αν κάπου ακούσει, τον νόστο του πατέρα του —
έτσι θα κατακτήσει φήμη στους ανθρώπους, που λαμπρή θα μείνει.»

τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα θεὰ
γλαυκῶπις Ἀθήνη <80>/93

► Η πρόταση της Αθηνάς

4. Ο Ποσειδώνας με την τριαινά του. Από αμφορέα του 540-530 π.Χ. (Παρίσι, Εθνική Βιβλιοθήκη – αντίγραφο)

Β΄. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Οι Μοίρες

«Πολλοί λεν πως οι Μοίρες που παν να μοιράνουν το παιδί κρατούν η μεγάλη ψαλίδα, η άλλη αδράχτι και η τρίτη ρόκα με λινάρι, και μ' αυτά προσδιορίζουν πόσο θα ζήσει. Στο μοίραμα απάνου η μια με τη ρόκα γνέθει, η άλλη με τ' αδράχτι τυλίγει την κλωστή, και κάθε τυλιξιά είναι κι ένας χρόνος· όταν τελειώσει το μοίραμα, η μεγάλη με το ψαλίδι κόβει την κλωστή. Αν σπάσει η κλωστή προτού να τελειώσει το μοίραμα, παύουν κι οι Μοίρες και φεύγουν· και το παιδί θα ζήσει τόσα χρόνια, όσες τυλιξιάς έχει τ' αδράχτι, και θα γίνουν όσα επροφτάσανε να τον μοιράνουν οι Μοίρες.»

(Ν. Πολίτης, *Παραδόσεις Α΄*, σ. 561, εκδ. Εργάνη, Αθήνα 1965)

► Να συσχετίσετε όσα σχετικά με τη μοίρα/«το γραφτό» λέγονται στους στίχους 36-39 και στην παραπάνω λαϊκή παράδοση και να εντοπίσετε τις διαφορές. Προσέξτε και τον διπλανό πίνακα με τη λεζάντα του.

5. Οι τρεις Μοίρες: η Κλωθώ γνέθει το νήμα της ζωής, η Λάχεσις το τυλίγει –εδώ φαίνεται να παρακολουθεί– και η Άτροπος το κόβει.
(Έργο του Μ. Αγγέλου, 1475-1564)

14 (στ. 82) Ο Κύκλωπας Πολύφημος ήταν γιος του Ποσειδώνα και της νεράιδας Θώσας.

15 (στ. 90-92) Τότε και ο Ποσειδών [...] να αντιμάχεται: Διαφαίνεται κιόλας στην ομηρική εποχή η βασική αρχή της δημοκρατίας, η αρχή της πλειοψηφίας.

16 (στ. 95) συγκλίνει: συμφωνεί.

17 (στ. 98-99) την καλλιπλόκαμη νεράιδα: τη νεράιδα με τους ωραίους πλοκάμους/τις ωραίες πλεξίδες.

18 (στ. 103) τους Αχαιούς, που τρέφουν πλούσια κόμη: τους μακρομάλληδες Αχαιούς. Στην *Οδύσσεια* οι Έλληνες ονομάζονται Αχαιοί ή Αργείοι ή Δαναοί. Το όνομα Έλληνες είναι μεταγενέστερο. Εδώ πάντως πρόκειται για τους Ιθακήσιους.

Γ'. ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποια πρόσωπα πήραν τον λόγο στο συμβούλιο των θεών και για ποιους μίλησαν;
2. Αν ο Ποσειδώνας παρευρισκόταν στο συμβούλιο των θεών, τι νομίζετε ότι θα υποστήριζε και με ποιο επιχείρημα ο Δίας θα μπορούσε να απορρίψει την ένστασή του;
3. Προσέξετε τη δήλωση του Δία για την ευθύνη του ανθρώπου σε σχέση με τη μοίρα του (στ. 36-39), το παράδειγμα του Αίγισθου (στ. 40-51) και το σχόλιο της Αθηνάς (στ. 54-55), και απαντήστε στις εξής ερωτήσεις:
 - α. Ποια αντίληψη φαίνεται ότι έχουν οι άνθρωποι της ομηρικής εποχής για τις συμφορές που τους βρίσκουν και τι δηλώνει ο Δίας σχετικά με αυτό το θέμα;
 - β. Πού φαίνεται ότι ο ομηρικός άνθρωπος αποφασίζει ελεύθερα και έχει, άρα, την ευθύνη των πράξεών του;
 - γ. Ποιον υπονοεί η Αθηνά, όταν λέει «να έχει την ίδια τύχη»;
4. Ο Αίγισθος σκότωσε τον Αγαμέμνονα και παντρεύτηκε τη γυναίκα του, την Κλυταιμνήστρα. Ο γιος του Αγαμέμνονα, ο Ορέστης, πήρε εκδίκηση σκοτώνοντας τον Αίγισθο.
 - ▶▶ Αντιστοιχίστε την τελειωμένη αυτή ιστορία της οικογένειας του Αγαμέμνονα με την ανοιχτή ακόμη ιστορία της οικογένειας του Οδυσσέα και σχολιάστε την: ο Αίγισθος αντιστοιχεί στ.....: η Πηνελόπη στ.....: ο Οδυσσέας στ..... κι ο Τηλέμαχος στ..... Οι αντιστοιχίες αυτές υποβάλλουν την ιδέα ότι όσα συνέβησαν στην οικογένεια του μπορεί να
5. Να διακρίνετε τα σημεία που δείχνουν ότι οι αρχαίοι Έλληνες φαντάζονταν τους θεούς τους παρόμοιους με τους ανθρώπους (**θεικός ανθρωπομορφισμός**).

Αυτό δεν σημαίνει μόνο ότι τους φαντάζονταν με ανθρώπινη μορφή, αλλά και ότι σκέφτονταν, αισθάνονταν, μιλούσαν και ενεργούσαν όπως οι άνθρωποι, σε ανώτερο όμως βαθμό· διαφορετική φαντάζονταν μόνο την τροφή τους (βλ. το σχόλιο 18 της 7ης Ενότητας, σελ. 54) και τους θεωρούσαν αθάνατους. Η κοινωνία τους ήταν αναπαράσταση της ανθρώπινης κοινωνίας της ομηρικής εποχής, που είχε χαρακτήρα πατριαρχικό*. Επικοινωνούσαν με τους θνητούς παίρνοντας τη μορφή κάποιου συγκεκριμένου ανθρώπου (**μεταμορφώνονταν** δηλαδή)· ή (σπανιότερα) παρουσιάζονταν με το πραγματικό τους (υποτίθεται) πρόσωπο, οπότε μιλούμε για **θεική επιφάνεια**, για αυτοπρόσωπη δηλαδή εμφάνιση του θεού· συχνά όμως γίνεται λόγος και για **αθέατη θεική βοήθεια** (ως θεική φώτιση ή συμπαράσταση κ.τ.ό.).

6. Ο ποιητής άλλοτε αφηγείται ο ίδιος σε τρίτο πρόσωπο και άλλοτε οι ήρωές του σε πρώτο πρόσωπο· ζωντανεύουν έτσι οι ήρωες μπροστά μας με τον διάλογο (ή με μονόλογο) και δραματοποιούν την αφήγηση, σαν να δίνουν παράσταση. Οι δύο αυτές **τεχνικές της αφήγησης (αφηγηματικές τεχνικές)**, η **τριοπρόσωπη** και η **πρωτοπρόσωπη/διαλογική/δραματική**, εναλλάσσονται· επικρατέστερη είναι η δεύτερη.
 - ▶▶ Μετατρέψτε τον πρωτοπρόσωπο λόγο της Αθηνάς στους στίχους 101-103 σε τριοπρόσωπο αρχίζοντας με τη φράση: Η Αθηνά είπε ότι... Τι διαπιστώνετε;
7. Ο Όμηρος προετοιμάζει συχνά τους ακροατές του για όσα θα ακολουθήσουν με διάφορους τρόπους: άλλοτε προγραμματίζει τη δράση, όπως με το (στ. 97-107), άλλοτε προειδοποιεί για την εξέλιξη της δράσης, όπως για τον (στ. 89-90), άλλοτε προΐδεάζει απλώς για την τύχη ορισμένων ηρώων, όπως για την τιμωρία των (στ. 54-55) κτλ.

Η συστηματική αυτή προετοιμασία για τα επόμενα λέγεται **προοικονομία**. Με την αφηγηματική αυτή τεχνική το βάρος δεν δίνεται τόσο στο **τι** θα συμβεί, όσο στο **πώς** αυτό θα παρουσιαστεί.

8. Τα επίθετα είναι συχνά στα ομηρικά έπη και αποδίδουν ουσιαστικές ιδιότητες στα πρόσωπα και στα πράγματα που συνοδεύουν. Άλλοτε τονίζουν μια χαρακτηριστική τους ιδιότητα (είναι δηλαδή **χαρακτηριστικά** επίθετα, π.χ. «τον άντρα τον πολύτροπο», «ο ξακουστός Ορέστης») και άλλοτε προβάλλουν μια εικόνα τους (είναι δηλαδή **περιγραφικά** επίθετα, π.χ. «στις θολωτές σπηλιές», «την καλλιπλόκαμη νεράιδα»).

► ► Ξεχωρίστε 2-3 χαρακτηριστικά επίθετα και άλλα τόσα περιγραφικά μαζί με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν.

Δ΄. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Γράψτε μία παράγραφο απαντώντας στις εξής ερωτήσεις:

α. Τι αποφασίστηκε στο πρώτο συμβούλιο των θεών;

β. Ποιο σχέδιο κατέστρωσε η Αθηνά για την εφαρμογή αυτής της απόφασης;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

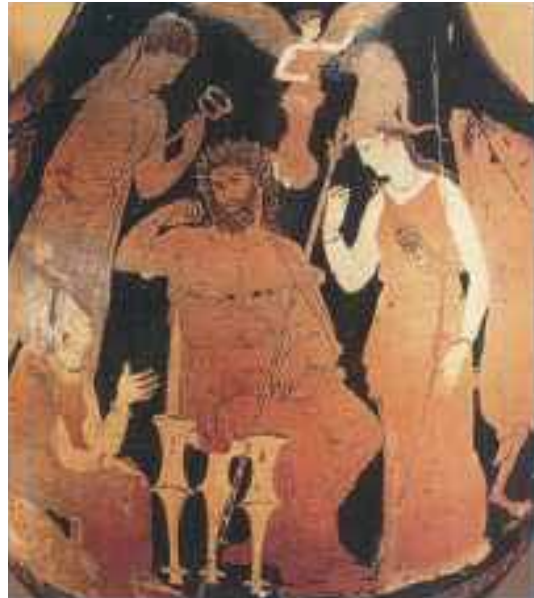
.....

.....

.....

6. Η ψηλότερη κορυφή του Ολύμπου (ο Μύτικας) όπου, υποτίθεται, είχε τον θρόνο του ο Δίας.

7. Άποψη του συμβουλίου των θεών: Η θεά της δικαιοσύνης, η Θέμις, συνομιλεί με τον Δία. Δίπλα του ο Ερμής και η Αθηνά. Αγγειογραφία του 350 π.Χ. (Πετρούπολη, Μουσείο Ερμιτάζ)